

Islamic Behavior and Dress Code of the Students from the Standpoint of the Professors of Mazandaran University of Medical Sciences

Morteza Darabinia¹, Seyed Hosein Hosini Karnami^{1*}

1- Assistant Professor, Department of Islamic Thought, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

*Corresponding Author:
Seyed Hosein Hosini Karnami
Department of Islamic Thought, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

Email:
hosin.hosini@gmail.com

Received: 14 Oct 2018
Revised: 13 May 2019
Accepted: 16 Jul 2019

Abstract

Background and Purpose: The implementation of Islamic dress code and behavior at universities is a part of the Islamic etiquette which reflects the cultural form and content of the Islamic society. The present study aimed to evaluate the awareness of the faculty members of these regulations and their drawbacks and strengths. For the purposes of the study, the faculty members were asked about the extent of the success in the implementation of those regulations at Mazandaran University of Medical Sciences.

Materials and Methods: This cross-sectional study was carried out using a descriptive approach. The required data were collected through a questionnaire that included demographic information and 33 main questions about the subject. In total, 68 faculty members were selected from all the faculties. The collected data were analyzed in SPSS software (version 20) using Mann-Whitney, Kruskal-Wallis, and Spearman correlation coefficients.

Results: Based on the findings, 72.1% of the professors were aware of the dress code and behavior regulations, while 55.9% of them stated that they were not properly informed about these regulations. Moreover, 48.5% of the professors adhered to these regulations and 17.2%, 46.6%, 31%, and 2.5% of them considered these regulations highly, moderately, hardly, and very scarcely successful, respectively.

Conclusion: The majority of the professors of Mazandaran University of Medical Sciences had a positive attitude towards the implementation of Islamic dress code and behavior at the university and believed that it would maintain the expediency and dispose of the moral harms. Furthermore, they insisted on persuasive and informative attempts as precautionary policies.

Keywords: Islamic behavior and dress code, Mazandaran University of Medical Sciences Professors, Regulations

► **Citation:** Darabinia M, Hosini Karnami SH. Islamic Behavior and Dress Code of the Students from the Standpoint of the Professors of Mazandaran University of Medical Sciences. Religion and Health, Spring & Summer 2020; 8(1): 1-10 (Persian).

بررسی مقررات رفتار و پوشش اسلامی دانشجویان از دیدگاه استادان دانشگاه علوم پزشکی مازندران

مرتضی دارابی^۱، سید حسین حسینی کارنامی^{*۱}

چکیده

سابقه و هدف: اجرای مقررات پوشش و رفتار اسلامی در دانشگاه بخشی از آداب معاشرت اسلامی است که شکل و محتوای فرهنگی جامعه اسلامی را نشان می‌دهد. این پژوهش میزان آگاهی استادان از مقررات مذکور در دانشگاه، نقاط ضعف و قوت آن و اجرای موفقیت‌آمیز این مقررات از دیدگاه استادان دانشگاه علوم پزشکی مازندران را بررسی کرده است.

مواد و روش‌ها: این مطالعه از نوع مقطعی-توصیفی بود. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه مشتمل بر اطلاعات دموگرافیک و ۳۳ سؤال اصلی در رابطه با موضوع تحقیق استفاده شد. بدین منظور ۶۸ نفر از استادان از تمام دانشکده‌ها انتخاب شدند. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از آزمون‌های آماری استنباطی شامل من‌ویتنی، کروسکال‌والیس و ضریب همبستگی اسپیرمن با نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۰ تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد ۷۲/۱ درصد از استادان از مقررات پوشش و رفتار آگاهی داشتند؛ ۵۵/۹ درصد از استادان اظهار داشتند که مقررات مذکور به نحو مطلوب به آنان اطلاع‌رسانی نشده است؛ همچنین ۴۸/۵ درصد از استادان مقررات را اجرا می‌کردند و موفق بودن اجرای مقررات کنونی را ۱۷/۲ درصد زیاد، ۴۶/۶ درصد متوسط، ۳۱ درصد کم و ۵/۲ درصد خیلی کم می‌دانستند.

استنتاج: بیشتر استادان دانشگاه علوم پزشکی مازندران نسبت به اجرای پوشش و رفتار اسلامی و اهتمام به قوانین و ارزش‌ها در دانشگاه با توجه به حفظ مصالح و دفع آسیب‌ها، همراه با به‌کارگیری سیاست‌های آگاه‌سازی و تشویقی نظر مثبت داشتند.

واژه‌های کلیدی: استادان، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، رفتار و پوشش اسلامی،

مقررات

۱- استادیار، گروه معارف اسلامی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

* مؤلف مسئول:

سید حسین حسینی کارنامی
گروه معارف اسلامی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

Email:

hosin.hosini@gmail.com

دریافت: ۲۲ مهر ۱۳۹۷

اصلاحات: ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۸

پذیرش: ۲۵ تیر ۱۳۹۸

◀ **استناد:** دارابی‌نیا، مرتضی؛ حسینی کارنامی، سید حسین. بررسی مقررات رفتار و پوشش اسلامی دانشجویان از دیدگاه استادان دانشگاه علوم پزشکی مازندران. دین و سلامت، بهار و تابستان ۱۳۹۹؛ ۱(۱): ۱۰-۱ (فارسی).

مقدمه

را فزونی می‌بخشد و موجب برهم‌خوردن آرامش روانی افراد جامعه می‌شود.

توجه به مصونیت اخلاقی و امنیت اجتماعی در دانشگاه‌ها به علت موقعیت آن‌ها، اهمیت بیشتری دارد. دانشگاه محل حضور جوانانی با گرایش‌ها و تمایلات مختلف است. متولیان امر کوشش دارند با تنظیم مقررات و ترسیم الگویی برای رفتار و پوشش اسلامی، محیطی پویا و قاعده‌مند برای دانشجویان فراهم آورند. اساسی‌ترین بحث فرهنگی در دانشگاه‌های جامعه اسلامی، چگونگی ایجاد دانشگاهی اسلامی است که یکی از مصادیق اسلامی‌بودن، رفتار و پوشش مناسب اسلامی دانشجویان اعم از دختر و پسر است (۵). نمی‌توان انکار کرد که انضباط و قانونمندی لازمه پیشرفت است. یکی از راه‌های اجتماعی‌شدن و موردقبول قرارگرفتن، رعایت انضباط و مقرراتی است که در اجتماع حکم فرماست (۶).

به دلیل مؤلفه‌های زیر لازم است رفتارهای حرفه‌ای در دانشجویان در طول تحصیل و مراقبت از بیمار شکل گیرد که عبارت است از: ۱- دانشجویان از مهم‌ترین سرمایه‌های انسانی و آینده‌سازان جامعه هستند (۷)؛ ۲- نحوه برخورد و رفتار دانشجویان با استادان و هم‌کلاسی‌ها از عوامل مهم و تأثیرگذار بر فرایند آموزشی آنان است (۸، ۹)؛ ۳- تحولات دنیای کنونی نیاز به رویکرد اخلاق‌مدارانه را در حرفه‌های مرتبط با پزشکی به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل کرده است (۱۰). برخی مطالعات نشان می‌دهند ارزش‌ها و رفتارهایی که دانشجویان هنگام ورود به دانشگاه از آن برخوردار هستند، در طول تحصیل در دانشگاه دچار تغییر می‌شود (۱۱-۱۳). بعضی دیگر از تحقیقات حاکی از بروز رفتارهای غیرحرفه‌ای و غیراخلاقی در بخش‌های بالینی بیمارستان‌های آموزشی هستند که می‌تواند تأثیر آموزشی منفی بر شکل‌گیری رفتارهای حرفه‌ای داشته باشد (۱۴، ۱۵).

از آنجاکه هدف از آموزش دانشجو در دانشگاه‌های علوم پزشکی، درحقیقت تربیت نیروی ماهر برای انجام

رفتار و پوشش مناسب از مهم‌ترین شاخصه‌های زندگی انسان است. در اسلام نیز بخشی از آداب معاشرت و مقررات آن به رفتار و پوشش اختصاص دارد. مسلمانان بر اساس آموزه‌های اسلام، خود را به رعایت حدود و ضوابط در زمینه رفتار، لباس و پوشش بدن موظف می‌دانند (۱). در اهمیت حجاب و پوشش الهی همین بس که احکام و فرامین آن از سوی خداوند متعال به بشر ابلاغ و رعایت آن واجب شده است (۲). بر اساس آموزه‌های قرآنی هدف از حجاب اسلامی و عفت‌ورزی، دستیابی به تزکیه نفس «ذَلِكْ اُزْكِي لَهْمُ» (نور/ ۳۰) (۳)، طهارت و پاک‌دامنی «ذَلِكُمْ اَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَ قُلُوبِهِنَّ» (احزاب/ ۵۳) و امنیت، صیانت و پیشگیری از فساد است «ذَلِكْ اَدْنٰى اَنْ يُعْرِفْنَ فَلَا يُؤْذِيْنَ» (احزاب/ ۵۹). همچنین تأمین سلامت روانی، آرامش و ایجاد خیر و صلاح در بین افراد جامعه را موجب می‌شود «وَ اَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهِنَّ» (نور/ ۶۰). قرآن به وجود برخی افراد مریض و هوس‌ران در جامعه اشاره می‌کند و رفتارهای پرمخاطره آنان را به بانوان هشدار می‌دهد «فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَ قُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا» (به‌گونه هوس‌انگیز سخن نگویند که بیماردلان در شما طمع کنند و سخن شایسته بگویند). (احزاب/ ۳۲) (۳).

از منظر نظام تربیتی اسلام، پوشش اسلامی مصونیت اخلاقی، خانوادگی، پیوند عمیق میان حجاب ظاهری و بازاری باطنی و از همه مهم‌تر امنیت اجتماعی را فراهم می‌آورد. در حدیثی از امام علی (ع) درباره تأثیر روانی حجاب بر زن آمده است: «سختگیری در پوشش، عامل سلامت و استواری زنان است.» همچنین این موضوع در سخنی دیگر از آن حضرت مورد تأکید قرار گرفته است: «پوشش و حجاب سبب دوام زیبایی زن می‌شود و برای وضعیت روانی و تعادل آنان بهتر است.» (۴). حجاب برای طهارت قلب و مصونیت از اذیت و آزار هوی‌پرستان، یکی از ابعاد سلامت معنوی زن است و نبود آن و معاشرت‌های بی‌بندوبار میان زن و مرد، هیجان‌ها و التهاب‌های جنسی

کشور» حاکم است که با توجه به مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی تنظیم و ابلاغ شده است. در مطالعه حاضر، منظور نویسندگان از رفتار و پوشش، همان مواردی است که در متن آیین‌نامه بدان اشاره شده است. در این پژوهش دیدگاه استادان دانشگاه علوم پزشکی مازندران در خصوص مقررات موجود ناظر بر رفتار و پوشش اسلامی دانشجویان در حوزه‌های مختلف از قبیل میزان آگاهی استادان از مقررات رفتار و پوشش، ارزیابی آنان از مقررات و میزان موفقیت یا اجرایی بودن مقررات مذکور بررسی شد.

مواد و روش‌ها

این مطالعه از نوع مقطعی است و با رویکرد توصیفی-تحلیلی انجام شده است. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه محقق‌ساخته شامل ۳۳ سؤال استفاده شد. پرسش‌نامه دوبخشی است و اطلاعات دموگرافیک دارد و حاوی سؤالاتی در رابطه با آیین‌نامه رفتار و پوشش حرفه‌ای دانشجویان دانشکده‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور است. پاسخ ۲۹ سؤال اصلی با مقیاس چهارتایی لیکرت شامل کاملاً موافقم (۴ امتیاز)، موافقم (۳ امتیاز)، مخالفم (۲ امتیاز) و کاملاً مخالفم (۱ امتیاز) طراحی شده است. بازه نمرات پرسش‌نامه ۲۹ تا ۱۱۶ است که ۳ سؤال در ارتباط با آشنایی و اجرای مقررات رفتار و پوشش نیز در پرسش‌نامه طراحی شد و پاسخ آن‌ها به صورت بله (۱ امتیاز) و خیر (۰ امتیاز) بود. همچنین ۱ سؤال در انتها در ارتباط با قابلیت اجرایی مقررات رفتار و پوشش طراحی شد که پاسخ آن در مقیاس لیکرت و به صورت زیاد (۴ امتیاز)، متوسط (۳ امتیاز)، کم (۲ امتیاز) و خیلی کم (۱ امتیاز) در نظر گرفته شد. بازه نمرات پرسش‌نامه بر مبنای ۳۰ تا ۱۲۳ است. پاسخ‌ها بر اساس صدک ۰/۲۵، ۰/۵۰ و ۰/۷۵ در سه سطح خوب (نمره ۹۴ تا ۱۲۳)، متوسط (نمره ۶۲ تا ۹۳) و ضعیف (نمره ۳۰ تا ۶۱) دسته‌بندی شده است. ۶۸ نفر از استادان دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی مازندران که در نیم‌سال اول سال ۱۳۹۵ مشغول به

حرفه‌های مرتبط با پزشکی و احتمالاً ورود به حریم خصوصی افراد است؛ به‌عنوان یک وظیفه شرعی و اخلاقی، دانش‌آموخته موظف است رفتاری کاملاً حرفه‌ای و متناسب با شأن محیط‌های علمی و درمانی از خود نشان دهد و همواره به‌عنوان مشاوره رازدار به حریم خصوصی و شأن و مقام دیگران احترام بگذارد (۱۶). به همین دلیل حفظ و مراقبت از محیط‌های علمی، آموزشی و پژوهشی و کمک به سالم نگه‌داشتن آن‌ها اهداف حائز اهمیتی هستند که پرداختن به آن از وظایف مسئولان دانشگاه است (۵).

از همین روی، بسیاری از دانشگاه‌های دنیا مقرراتی را ناظر بر رفتار و پوشش زیننده برای دانشجویان دختر و پسر تدوین کرده‌اند که چگونگی ظاهر و پوشش حرفه‌ای دانشجویان بخش مهمی از آن را تشکیل می‌دهد؛ برای مثال، یکی از نکات جالب‌توجه در آیین‌نامه دانشگاه بریستول این است که بیماران باید مطمئن باشند که یک تیم حرفه‌ای آن‌ها درمان می‌کند. ظاهر دانشجویان قسمتی از آسودگی خاطر بیمار است مبنی بر اینکه تیم درمانی حرفه‌ای است. تفاوت‌های فرهنگی، مذهبی و سنی، دیدگاه بیماران را درباره پوشش پزشک تحت تأثیر قرار می‌دهد (۱۷).

در ایران نیز پس از پیروزی انقلاب اسلامی، دولت‌مردان با هدف تربیت انسان آرمانی (مسلمان، متعهد و وفادار به هنجارهای رسمی) مقرراتی را تنظیم و ابلاغ کردند. مقررات مذکور به‌منظور رعایت شأن و حرمت محیط‌های علمی، آموزشی و پژوهشی، صیانت از کرامت انسانی و شأن دانشجویان و خدمت‌رسانی مناسب در کنار افزایش اعتماد و اطمینان بیمار به محیط‌های آموزشی و درمانی، ایجاد حس احترام، آرامش و راحتی بیماران، ارتقای سلامت روانی دانشگاهیان، بیماران و مراجعان و گروه‌های مختلف دانشجویی تدوین شد (۱۶). در دانشگاه علوم پزشکی مازندران نیز به‌منظور قانون‌مندی و استانداردسازی رفتار و پوشش اسلامی دانشجویان، مقرراتی با عنوان «آیین‌نامه رفتار و پوشش حرفه‌ای دانشجویان دانشکده‌ها و دانشگاه‌های علوم پزشکی

۵۵/۹ درصد اظهار داشتند که مقررات مذکور از طریق اداری به آنان اطلاع‌رسانی نشده است و ۴۸/۵ درصد مقررات را اجرا می‌کردند (جدول ۱).

نتایج نشان داد در گویه «لزوم رفتار و پوشش قانونمند برای دانشجوی»، بیشتر افراد (۶۰/۳ درصد) کاملاً موافق، در گویه «وظیفه مسئولان: نظارت بر اجرای مقررات» بیشتر افراد (۵۰/۷ درصد) موافق، در گویه «اجرایی‌بودن مقررات با اصلاحات جزئی» بیشتر افراد (۶۷/۶ درصد) موافق، در گویه «تنظیم مقررات با تحقیق پیرامون اثربخشی آن» بیشتر افراد (۵۴/۴ درصد) موافق، در گویه «موفقیت مقررات در قانونمندی رفتار و پوشش دانشجوی» بیشتر افراد (۵۴/۴ درصد) موافق، در گویه «مؤثربودن مقررات در ارتقای آموزشی و پژوهشی دانشجوی» بیشتر افراد (۳۸/۸ درصد) موافق، در گویه «مؤثربودن مقررات در ایجاد آرامش روانی برای دانشجوی» بیشتر افراد (۵۲/۹ درصد) موافق، در گویه «مؤثربودن جلسات توجیهی در اجرای مقررات» بیشتر افراد (۵۱/۴ درصد) موافق، در گویه «اجرایی‌بودن مقررات توسط کمیته انضباطی و نه استادان» بیشتر افراد (۴۱/۲ درصد) موافق، در گویه «اجرایی‌بودن آیین‌نامه توسط استادان مشاور» بیشتر افراد (۴۵/۶ درصد) موافق، در گویه «عدم آسیب به شأن و حرمت دانشجوی با اجرای مقررات» بیشتر افراد (۵۵/۹ درصد) موافق، در گویه «مفیدبودن اجرای مقررات در تمام زیرمجموعه‌های دانشگاه» بیشتر افراد (۴۴/۱ درصد) موافق، در گویه «ایجاد حس احترام، آرامش و راحتی بیماران» بیشتر افراد (۴۵/۶ درصد) موافق، در گویه «ارتقای سلامت روانی در بیمار و همراه» بیشتر افراد (۵۴/۴ درصد) موافق، در گویه «کاستن تأثیرپذیری از فرهنگ غربی» بیشتر افراد (۴۷/۱ درصد) مخالف، در گویه «در نظر گرفتن تشویق و پاداش برای اجرای مقررات» بیشتر

فعالیت بودند، به روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی با تخصیص متناسب برای هر دانشکده با مراجعه به اداره آموزش هر دانشکده، بر اساس لیست و انتخاب اعداد تصادفی انتخاب شدند و به سؤالات پرسش‌نامه پاسخ دادند.

اعتبار محتوایی و روایی پرسش‌نامه با سنجش نظرات متخصصان این حوزه تأیید شد. به‌منظور تعیین پایایی پرسش‌نامه، پس از انجام مطالعه‌ای مقدماتی روی ۳۰ نفر از استادان، پایایی پرسش‌نامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۵ تخمین زده شد. در بررسی روایی صوری از روش کیفی استفاده شد. تعیین روایی صوری کیفی در یک پانل ۱۰ نفره تخصصی برای یافتن سطح دشواری، میزان عدم تناسب، ابهام عبارات یا وجود نارسایی در معانی کلمات انجام گرفت که نظرات آنان به‌صورت تغییراتی جزئی در پرسش‌نامه اعمال شد.

داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف‌معیار برای توصیف نمونه‌های پژوهش و آزمون‌های آماری استنباطی شامل من‌ویتنی، کروسکال‌والیس و ضریب همبستگی اسپیرمن با کاربرد نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۰ تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها

یافته‌ها نشان می‌دهد در نمونه‌های بررسی‌شده ۸۵/۳ درصد مرد و ۱۴/۷ درصد زن بودند. میانگین سنی استادان $48/31 \pm 6/92$ و میانگین سابقه استادان $12/41 \pm 7/39$ بود. ۱۴/۷ درصد از استادان در مرتبه علمی مربی، ۷۷/۹ درصد در مرتبه علمی استادیار و ۷/۴ درصد در مرتبه علمی دانشیار مشغول به فعالیت بودند. نتایج این تحقیق نشان داد ۷۲/۱ درصد از استادان از وجود مقررات مربوط به پوشش و رفتار اطلاع داشتند،

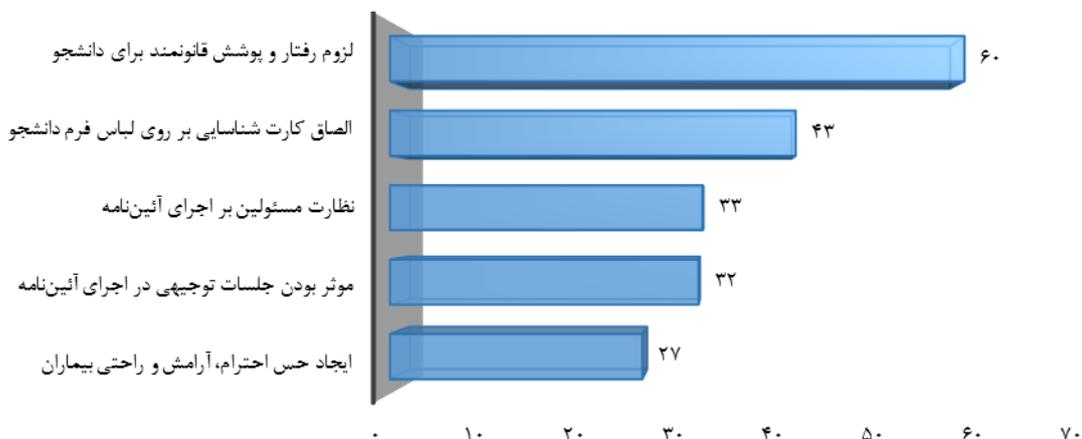
جدول ۱: توزیع فراوانی گویه‌های مربوط به مقررات رفتار و پوشش دانشجویان از دیدگاه استادان دانشگاه علوم پزشکی مازندران

ردیف	گویه‌ها	پاسخ	
		بله	خیر
۱	اطلاع از مقررات رفتار و پوشش	۴۹ (۷۲/۱ درصد)	۱۹ (۲۷/۹ درصد)
۲	اطلاع‌رسانی مقررات رفتار و پوشش به استادان	۳۰ (۴۴/۱ درصد)	۳۸ (۵۵/۹ درصد)
۳	اجرای مقررات رفتار و پوشش	۲۳ (۴۸/۵ درصد)	۳۵ (۵۱/۵ درصد)

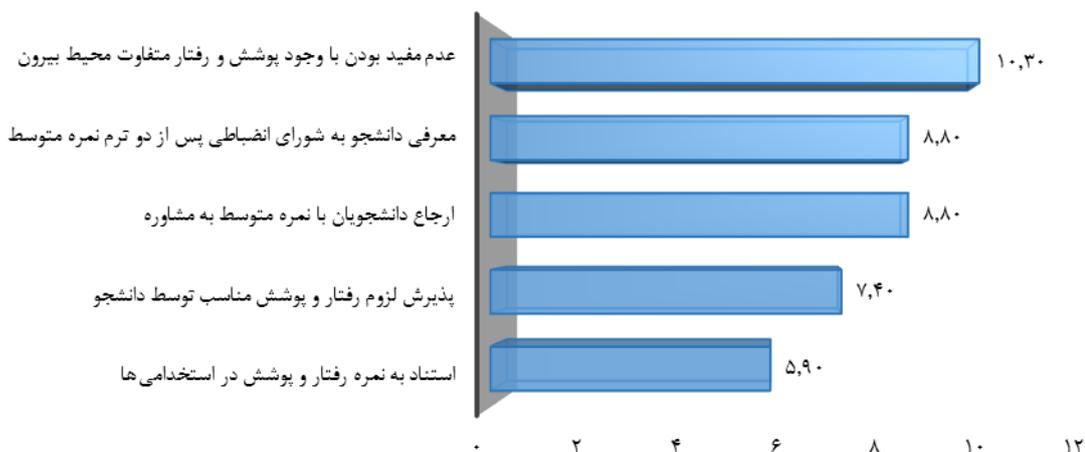
دانشجویان با نمره متوسط به مشاوره» (۵۰ درصد) موافق، در گویه «معرفی دانشجو به شورای انضباطی پس از دو ترم نمره متوسط» (۴۵/۶ درصد) مخالف، در گویه «مفید نبودن با وجود پوشش و رفتار متفاوت محیط بیرون» و «به تعلیق درآمدن اجرای آیین‌نامه تا اصلاح جامعه» به ترتیب ۵۱/۵ درصد و ۴۸/۵ درصد از استادان مخالف بودند (نمودار ۱ و ۲). «اجرایی بودن مقررات رفتار و پوشش» را ۱۷/۲ درصد زیاد، ۴۶/۶ درصد متوسط، ۳۱ درصد کم و ۵/۲ درصد خیلی کم می‌دانستند.

میانگین نمره دیدگاه استادان نسبت به مقررات رفتار و پوشش اسلامی در مجموع $10/73 \pm 11/44$ بود. ۲/۹ درصد از استادان مقررات این آیین‌نامه را ضعیف، ۸۵/۳ درصد متوسط و ۱۱/۸ درصد خوب دانستند (جدول ۲).

افراد (۵۰ درصد) موافق، در گویه «سخت‌گیرانه نبودن الزامات مقررات» بیشتر افراد (۶۱/۸ درصد) موافق، در گویه «پذیرش لزوم رفتار و پوشش مناسب توسط دانشجو» بیشتر افراد (۵۲/۹ درصد) موافق، در گویه «امکان قبول نکردن اجرای مقررات توسط دانشجو» بیشتر افراد (۳۹/۷ درصد) مخالف، در گویه «الصاق کارت شناسایی روی لباس فرم دانشجو» بیشتر افراد (۴۲/۶ درصد) کاملاً موافق، در گویه «اثرپذیری با توجیه و قبول مقررات در بدو ورود دانشجو» بیشتر افراد (۵۲/۹ درصد) موافق، در گویه «انتقال نتیجه حاصل از اجرای مقررات به صورت کارنامه دانشجویی» بیشتر افراد (۴۵/۶ درصد) موافق، در گویه «اطلاع‌رسانی محرمانه کارنامه رفتار و پوشش به دانشجو» بیشتر افراد (۶۰/۳ درصد) موافق، در گویه «ارجاع

نمودار ۱: فراوانی ۵ گویه از مقررات رفتار و پوشش اسلامی دانشجویان با بیشترین نظر موافق استادان

نمودار ۲: فراوانی ۵ گویه از مقررات رفتار و پوشش اسلامی دانشجویان با کمترین نظر موافق استادان

جدول ۲: میانگین نمره دیدگاه استادان نسبت به مقررات رفتار و پوشش اسلامی

متغیر	میانگین و انحراف معیار	طیف نمره گرفته شده	سطح ضعیف	سطح متوسط	سطح خوب
دیدگاه	۸۱/۴۴±۱۰/۷۳	۱۱۶-۵۸	۲ (۲/۹ درصد)	۵۸ (۸۵/۳ درصد)	۸ (۱۱/۸ درصد)

تحقیقات در رابطه با پوشش و رفتار حرفه‌ای دانشجویان در ادامه ذکر می‌شود:

نتایج مطالعه لرستانی و همکاران (۲۰۱۰) ضرورت تدوین کدهای پوشش و رفتار حرفه‌ای دانشجوی پزشکی و آموزش و فرهنگ‌سازی در این رابطه را بیش‌ازپیش نمایان می‌سازد. همچنین نتایج این تحقیق نشان داد آگاه‌کردن دانشجوی پزشکی از موقعیت حرفه‌ای و جایگاه او به‌عنوان نماینده‌ای از جامعه پزشکان در نزد عموم جامعه ضروری به نظر می‌رسد. در این مطالعه که با عنوان «بررسی دیدگاه کارورزان و کارآموزان دانشگاه علوم پزشکی تهران در ارتباط با ویژگی‌های پوشش و ظاهر حرفه‌ای» انجام شد، ۷۰ درصد از شرکت‌کنندگان دیدگاه مثبتی در زمینه استفاده از پوشش ساده و رسمی داشتند (۱۷).

رستگار خالد (۲۰۰۸) در پژوهشی با عنوان «بررسی نگرش دانشجویان دختر به حجاب» به بررسی حجاب در میان دانشجویان دختر دوره کارشناسی دانشکده علوم انسانی دانشگاه شاهد تهران پرداخت و نشان داد نگرش دختران به حجاب اسلامی به‌طورکلی مثبت است (۱۸). در مطالعه حاضر نیز بیشتر استادان با لزوم رفتار و پوشش قانونمند برای دانشجویان موافق بودند و وجود مقررات مربوطه را برای حفظ آرامش روانی دانشجویان و ایجاد حس احترام، آرامش و راحتی بیماران ضروری دانسته‌اند. به‌عبارت‌دیگر، بیشتر استادان علاوه بر طهارت و پاکی قلب، به بروز ظاهری آن در قالب پوشش و رفتار هنجارمند در محیط دانشگاه معتقد بودند. مطالعه افسری (۲۰۱۲) نیز این نتیجه را تأیید کرد که تعمیق باورها و ارزش‌های دینی از قبیل پایبندی به اجرای احکام الهی و تقویت کنترل درونی و پرورش پاک‌دامنی در ارتقای سطح حجاب و عفاف مؤثر است (۵).

نتایج مطالعه رجالی و همکاران (۲۰۱۲) نشان داد در زمینه نگرش دانشجویان به حجاب، ۱۹/۴ درصد با حجاب

بین میانگین نمرات پرسش‌نامه و جنسیت ارتباط معنی‌دار آماری وجود نداشت. همچنین بین میانگین نمرات پرسش‌نامه و مرتبه علمی استادان ارتباط آماری معنی‌داری وجود نداشت. نتایج ضریب همبستگی اسپیرمن نشان داد بین نمرات پرسش‌نامه و سن، همبستگی منفی و معنی‌داری است ($r = -0.14$, $P = 0.001$)، بدین ترتیب که با افزایش سن، موافقت افراد با گویه‌های مدنظر کاهش یافته است.

بحث

مطالعه حاضر نشان داد اطلاع‌رسانی مقررات مذکور به همه استادان به‌شایستگی انجام نشده است و تقریباً ۵۶ درصد از استادان مطالعه‌شده، از وجود متن مقررات مذکور اطلاع داشتند؛ بنابراین، به نظر می‌رسد با توجه به نتایج به‌دست‌آمده مبنی بر عدم‌کفایت اطلاع‌رسانی به همه استادان، مقتضی است اطلاع‌رسانی به‌موقع به همراه جلسات کارشناسی و نشست و گفتمان‌های لازم برای توجیه همه استادان در این زمینه انجام شود. همچنین داده‌ها حاکی است که تقریباً نیمی از استادان اظهار داشتند مقررات پوشش و رفتار دانشجویان را رعایت می‌کنند و بیش از ۶۰ درصد از استادان به اجرایی‌بودن مقررات کنونی پوشش و رفتار دانشجویان معتقد هستند. نتایج تحقیق نشان داد نظر استادان نسبت به بیشتر گویه‌ها مثبت بود. گویه‌های «کاستن تأثیرپذیری از فرهنگ غربی»، «معرفی دانشجو به شورای انضباطی پس از دو ترم»، نمره متوسط گرفت. در گویه‌های «عدم پذیرش اجرای مقررات توسط دانشجو»، «مفیدنبودن با وجود پوشش و رفتار متفاوت محیط بیرون دانشگاه» و «به تعلیق درآمدن اجرای مقررات تا اصلاح جامعه» بیشتر استادان نظر مخالف داشتند. تاکنون مطالعات معدودی در این زمینه صورت گرفته است.

مقایسه یافته‌های این مطالعه با یافته‌های سایر

با عرضه‌کردن مشخصات خود، حاشیه امن کمتری را برای رفتارهای احتمالی ناسازگارانه احساس می‌کند. دو گویه که کمترین نظر موافق را داشتند عبارت بودند از: ۱- لزوم پذیرش رفتار و پوشش اسلامی توسط دانشجویان، ۲- استناد و ارجاع به نمره رفتار و پوشش در امر گزینش استخدام دانشجویان. به‌عبارت‌دیگر، استادان به متابعت از نظر موافق دانشجویان در خصوص نوع رفتار و پوشش هنجاری قائل نبودند؛ چراکه نظر دانشجویان در خصوص نوع پوشش و رفتار می‌تواند تابعی از سلیق مختلف و بعضاً غیرعرفی باشد و با رفتار حرفه‌ای در محیط دانشگاه مناسبت نداشته باشد. همچنین استادان مطالعه‌شده با تأثیر نمره رفتار و پوشش در خصوص گزینش برای فرصت‌های شغلی و استخدامی دانشجویان مخالفت کردند. دلیل این رویکرد می‌تواند این استدلال باشد که فلسفه وجودی گزینش، ارتقای سطح سلامت اداری دستگاه‌های دولتی است و تأثیر رفتار دانشجو در دوران آموزشی بر موضوعی که سال‌ها پس‌از آن رخ خواهد داد، نه‌تنها جنبه ایجابی و بازدارنده نخواهد داشت، بلکه ناعادلانه نیز به نظر می‌رسد.

نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر بیشتر استادان بررسی‌شده با رویکرد وجود مقررات برای پوشش و رفتار اسلامی و الزام آن برای دانشجویان موافق بودند، ولی شیوه مطلوب برای اجرای هدف مذکور را در نهادینه‌کردن این مقررات با بهره‌گیری از سیاست‌های توجیهی، توأم با برنامه‌های نظارتی می‌دانستند. منظور از سیاست‌های توجیهی، اقناع دانشجویان با این واقعیت است که رعایت مقررات پوشش و رفتار در دانشگاه، به اثربخشی و ارتقای کیفیت آموزش و رفتار حرفه‌ای، احساس آرامش روانی مطلوب و حفظ شأن و حرمت دانشجویان منجر می‌شود. همچنین استادان معتقد بودند راهکار دانشگاه به‌ویژه در خصوص دانشجویان ورودی جدید در زمینه آشنایی و عمل به مقررات مربوط به رفتار و پوشش اسلامی و حرفه‌ای در بدو ورود، تأثیرگذاری زیادی دارد

موافق، ۱۹ درصد مخالف و ۶۱/۶ درصد نظر بینابین داشتند. در بررسی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری نگرش دانشجویان به حجاب، خانواده، اعتقادات مذهبی، نقش دوستان و همسالان، مد و مدگرایی و درنهایت اینترنت و ماهواره به ترتیب پنج عامل اساسی بوده‌اند (۱۹). برخلاف مطالعه رجالی که بیشتر دانشجویان نگرش بینابینی نسبت به حجاب داشتند، در مطالعه حاضر لزوم رفتار و پوشش قانونمند برای دانشجو، گویه‌ای بود که بیشترین نظر موافق را از دیدگاه استادان داشت. یکی از مهم‌ترین شئون زندگی انسان، منزلت اجتماعی اوست. عوامل مختلفی از جمله چگونگی حضور در جامعه خصوصاً از لحاظ ظاهری و نوع پوشش با منزلت و احترام اجتماعی ارتباط دارد. انسان‌ها در پناه محافظ، احساس آرامش می‌کنند و هرچه محافظ و پوشش کامل‌تر شود، درصد امنیت و حفاظت نیز بیشتر می‌شود.

در مطالعه شکویی و همکاران (۲۰۱۷) با توجه به اختلاف معنی‌دار نمره دو گروه استادان و کارورزان، پیشنهاد شد برای افزایش رعایت رفتارهای حرفه‌ای توسط کارورزان، رفتار حرفه‌ای به‌طور دقیق تعریف شود و آموزش لازم در زمینه چگونگی رعایت آن داده شود (۲۰).

در مطالعه ارزانی و همکاران (۲۰۰۵) گزارش شده است آگاهی ۵۵/۵ درصد از دانشجویان پرستاری درباره قوانین و مقررات حرفه‌ای و مسائل حقوقی در حد پایینی است (۲۱). نتیجه مذکور با یافته‌های این مطالعه همسو نیست؛ چراکه در مطالعه کنونی صرفاً ۲۷/۹ درصد استادان از آیین‌نامه اطلاع‌ناشدند و ۵۵/۹ درصد آن‌ها اظهار کردند که اطلاع‌رسانی مقررات مذکور به آنان صورت گرفته است. استادان دانشگاه علوم پزشکی مازندران با ۶۰/۳ درصد نظر موافق، بر لزوم رفتار و پوشش قانونمند و اسلامی برای دانشجویان تأکید داشتند و با فراوانی ۴۲/۶ درصد، نظر مساعدی برای الصاق کارت شناسایی روی لباس فرم دانشجویان ابراز کردند. به نظر می‌رسد الصاق کارت شناسایی روی لباس دانشجویان، در بهینه‌سازی رفتار دانشجویان مؤثر است؛ چراکه دانشجو

و لازم است تقویت شود.

نظارت بر اجرای موفقیت‌آمیز آن است.

محدودیت‌های پژوهش

این مطالعه در جلب نظر استادان برای مشارکت در تحقیق با مشکلاتی مواجه بود؛ برای مثال، برخی استادان به هر علت (از جمله اینکه مقررات مذکور را بنابر دلایلی، فاقد قابلیت اجرا یا سودمندی بهینه می‌دانستند) ترجیح می‌دادند در مطالعه شرکت نکنند و این موضوع در کاهش حجم نمونه مؤثر بود.

پیشنهادات

به نظر می‌رسد می‌توان تصمیم‌گیری در خصوص مقررات پوشش و رفتار اسلامی و نظم‌دهی به اجتماع دانشجویی را حداقل در بخشی از دانشگاه (دانشکده، کلاس) و نیز در بخشی از فعالیت‌های حرفه‌ای بر عهده دانشجویان گذاشت. این موضوع مستلزم مطالعه‌ای میدانی از دانشجویان و اخذ نظرات آنان و بررسی تعیین سهم و میزان دخالت و مشارکت آنان در وضع مقررات و

حمایت مالی

این مقاله حامی مالی نداشته است.

ملاحظات اخلاقی

در راستای رعایت نکات اخلاقی و محرمانه‌بودن داده‌ها، به افراد شرکت‌کننده اطمینان داده شد که پاسخ‌های آنان محرمانه خواهد ماند و صرفاً برای اهداف پژوهشی به کار گرفته خواهد شد.

تعارض منافع

این مقاله با منافع هیچ شخص یا اشخاص حقیقی و حقوقی در تضاد نیست.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از زحمات تمامی استادان که در اجرای این پژوهش ما را یاری کردند، سپاسگزاری می‌کنیم.

References

- Ebrahimnejad M. Philosophy of coverage and chastity in Islamic culture. The Islamic Revolution Approach. 2008; 2(5):93-110 (Persian).
- Farzaneh A, Amirianzadeh M. Comparing prioritization of the factors affecting on students coverage based on demographic variables. Quaterly Journal of Woman and Society. 2017; 8(29):143-67 (Persian).
- Holly Quran. Trans: Elahi Ghomshei M. 5th ed. Tehran: Payam Azadi Publication; 2006 (Persian).
- Amedi AT. Ghurar Al-Hikam. Trans: Payande A. Tehran: Office of the Islamic Culture Publishing House; 1999. P. 5820 (Persian).
- Afsari L. Investigation of effective factors in improving Hijab and Chastity among female students of Islamic Azad University (case study of female students in IAU, Abhar Branch). Journal of Behavioral Sciences. 2012; 4(13):9-33 (Persian).
- Hamidi E, Ashkan S, AhmadiMehr Z. Studying the status of implementation of disciplinary policy and its role in disciplinary and behavioral performance of students. 6th International Congress on Child and Adolescent Psychiatry, Tabriz, Iran; 2013 (Persian).
- Pololi L, Conrad P, Knight S, Carr P. A study of the relational aspects of the culture of academic medicine. Academic Medicine. 2009; 84(1):106-14.
- Waters A, Whyte A. Nurses have a duty to be kind, friendly and polite. Nursing Standard. 2012; 26(23):16-8.
- Altmiller G. Student perceptions of incivility in nursing education: implications for educators. Nursing Education Perspectives. 2012; 33(1):15-20.
- Patenaude J, Niyonsenga T, Fafard D. Changes in students' moral development during medical school: a cohort study. Canadian Medical Association Journal. 2003; 168(7):840-4.
- Clark CM. Faculty field guide for promoting student civility in the classroom. Nurse Educator. 2009; 34(5):194-7.
- Scott SD. 'New professionalism'—Shifting relationships between nursing education and nursing practice. Nurse Education Today. 2008; 28(2):240-5.

13. Darabinia M, Gorji AH, Gholami S. Self-care study in the Iranian medical students based on Islamic thought. *Journal of Nursing Education and Practice*. 2017; 7(9):85.
14. Darabinia M, Fakhra M, Mohammadi Laini MB. A survey on the information source of religious teachings among students of Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran. *Journal of Religion and Health*. 2018; 6(1):37-45 (Persian).
15. Yamani N, Liaghatdar MJ, Changiz T, Adibi P. How do medical students learn professionalism during clinical education? A qualitative study of faculty members' and interns' experiences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2010; 9(4):382-95 (Persian).
16. Regulation of practice and professional coverage of students at university of medical sciences of Iran. Tehran: Islamic Republic of Iran Ministry of Health and Medical Education; 2012 (Persian).
17. Lorestani F, Dehghan Nayeri N, Nouroozi M, Aramesh K. Dress code: interns' and trainees' perspective. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine*. 2010; 4(1): 40-6 (Persian).
18. Rastgar Khaled A. A survey of female students' attitudes towards Hijab; Hijab contemplation. Tehran: Responsibilities and Powers of the Islamic State; 2008 (Persian).
19. Rejali M, Mostajeran M, Lotfi M. The attitude of female students of health towards Hijab and its related factors. *Health System Research*. 2012; 8(3):424-30 (Persian).
20. Shakibi MR, Mobasher M, Dehghani MR, Khazrirad F. Assessing the professional behavior of interns in general departments of Afzalipour Kerman educational hospital from the viewpoint of professors, assistants, interns, students, nurses and patients in 2017. [Master Thesis]. Kerman: Kerman University of Medical Sciences; 2017 (Persian).
21. Arzani A, Alhani F. Do the medical and paramedical students require education on professional rules for their clinical functions? Presented at 7th National Conference of Medical Education, Tabriz, Iran; 2005. P. 126 (Persian).